

Forældreskolen i Århus

Ordblindhed

Definition: "Ordblindhed, dysleksi, er markante vanskeligheder ved at lære at læse og skrive, som skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til bogstavlyde. Ordblinde har svært ved at opdele sammenhængende tale i de sproglyde, som danner grundlag for skriften. Læse- og stavfejl er ofte i modstrid med almindelige forbindelser mellem bogstav og lyd". (Carsten Elbro, læseforsker og professor ved Københavns Universitet).

Hvad er ordblindhed?

Ordblindhed/dysleksi har ikke noget med intelligensen at gøre. Men det beviselige læringstab kan betyde, at man ikke får udnyttet sine potentialer optimalt. Ordblindhed er ofte genetisk betinget, og det forsvinder ikke, men kan få mindre fylde med den rette indsats og indstilling. Ordblinde er meget forskellige, men der er nogle typiske kendetegn.

Hvad kendetegner ordblindhed?

- Vedvarende indlæringsvanskeligheder i forhold til præcis og flydende ordlæsning og stavning, som giver en langsom og usikker læsning og stavning.
- Vanskeligheder ved at høre bogstavlydene
- Vanskeligheder ved at huske ord og at lagre nye ord
- Svært ved rim, remser, alfabetindlæring, tabellerne, at opdele ord i indre dele

Andre sproglige vanskeligheder:

- Begrænset ordforråd, hvilket giver forståelsesvanskeligheder.
- "At finde ordene" mundtligt og skriftligt, hvilket betyder **ekstra langsom læse- og skrivehastighed**
- At huske, læse hurtigt og samtidigt forstå, dvs. manglende bevidsthed om egen læsning
- Fastholde det, der høres, mens det nedskrives (notatteknik)
- At genfortælle en tekst
- Svært ved sprogfagene – særligt engelsk
- At have overblik over og organisere sin viden.
- Arbejdshukommelse

Hvordan viser det sig fagligt?

Eleven er eller var meget længe om at komme i gang med den første læse- og staveudvikling. Eleven bliver ved med at gætte på ordene i stedet for at bruge bogstavernes lyde til at genkende ordene. Det er ikke muligt at forstå, hvilke ord eleven har skrevet, og eleven kan heller ikke selv læse dem senere. Eleven kan fx læse hurtigt og overfladisk, hvilket vil resultere i mange læsefejl, eller en langsom og besværet læsning.

Konsekvensen er læringstab

Når man ikke kan nå at læse, skrive og formidle på niveau med de jævnaldrende klassekammerater, er det svært at udvikle samt demonstrere sin viden i et alderssvarende tempo. Eleven bliver ofte enormt træt, ked af det, får hovedpine og kan reagere med indadvendt/udadvendt adfærd, dårligt selvværd, negativt selvbillede og følelse af dumhed og på sigt et lavere uddannelsesniveau end nødvendigt. Derfor er der mange, der oplever det som en stor lettelse at få en forklaring på vanskelighederne.

Forudsætningen for faglig og personlig udvikling er, at eleven får mulighed for at erkende sine

vanskeligheder samt anerkende de nye redskaber og øve sig på dem. Det er derfor vigtigt, at eleven får adgang til viden gennem IT-kvalificerende redskaber samt får ekstra tid i alle fag, så eleven kan udnytte sit potentiale og deltage på lige fod med de andre i klassen. Denne opgave foregår i samarbejdet mellem forældre, barnet og lærerne.

Hvordan kan I støtte som forældre?

Det kan tage tid for jeres barn at erkende sin udfordring, og derfor er jeres anerkendelse af og åbenhed omkring jeres barns ordblindhed meget vigtig. Anerkende, at barnet er på overarbejde og derfor ikke har så meget energi. At der er brug for ekstra støtte og tid til lektierne og til at få skabt overskuelighed ind i arbejdet. Man kan fx dele skolearbejdet ind i mindre bidder og huske pauserne. Det er vigtigt at jeres barn får adgang til alderssvarende viden, så der fokuseres på læsning med ørerne. Hvis der er mere overskud, kan der læsetrænes med øjnene.

Et godt udgangspunkt for processen er lysten til at lære, så tag udgangspunkt i barnets interesser, når der skal læses eller skrives. Sæt realistiske mål og forventninger, så succesoplevelser er inden for rækkevidde. Fokusér på de gode oplevelser og alle de ressourcer, barnet har, og hjælp det med at blive selvstændigt og selvhjulpent. Det bliver det bl.a. gennem teknologien, og derfor er der brug for jeres åbenhed over for "det digitale penalhus", dvs. de nye redskaber, teknologier og måder at læse og lære på fx via lydbøger og indtaling af skriftlige produkter. Et åbent og tillidsfuldt samarbejde om den fælles indsats med lærerne er vigtigt, og selvfølgelig det lavpraktiske: husk computer, strømforsyning og høretelefoner. Hver dag.

Hvad gør vi på Forældreskolen?

Vi arbejder ud fra følgende overordnede målsætninger for vores elever i læse- og skrivevanskeligheder:

- At få mulighed for at udvikle læse- og skrivekompetencer
- At få mulighed for at erhverve sig alderssvarende viden
- At udvikle gode og selvstændige arbejdsvaner
- At bevare eller genvinde lysten til læring
- At opnå større selvværd i forhold til faglig læring

Det langsigtede mål for er, at de skal kunne og bruge de IT-kvalificerende redskaber og strategier der er til rådighed, så de bliver selvstændige og kan deltage på lige fod med deres klassekammerater. Vi inddrager derfor IT gennem hele skoleforløbet.

Læsevejlederen

Tester for ordblindhed fra slutningen af 3.kl i april, maj, juni. Elever, der ikke falder i den røde ordblindkategori, kan have svage fonologiske afkodningsfærdigheder eller andre sproglige udfordringer og har derfor også brug for kvalificeret indsats. Der indkaldes til et møde om testen, og der udarbejdes en konkret handleplan, som læses af eleven, forældre og lærerteamet. Herefter

følger korte, intensive indsatser i Ressourcecenteret med en systematisk undervisning i de IT-kvalificerende redskaber i samarbejde med elevens faglærere.

Rettigheder:

Udlevering af og undervisning i læse- og skrivetekniske hjælpemidler (LST) i form af en IT-rygsæk fra Undervisningsministeriet, eller installation af de konkrete programmer på egen computer. Vi anbefaler altid PC, da den fungerer bedst med programmerne. Eleven bliver meldt ind i NOTA og skal have adgang til teksten via OCR-scannede dokumenter.

Folkeskolens afgangsprøver:

Ordblinde elever, **der er testet røde i den digitale ordblindedtest**, har ret til særlige vilkår til afgangsprøverne. De kan få ekstra tid både til forberedelse og selve prøven i alle fag samt individuel diktering til diktat (i lokale med andre ordblinde). Alle papirer skal være OCR-scannet eller på anden måde digitalt. De må benytte de kvalificerende IT-redskaber med oplæsningsfunktion, ordforslag, tale-til-tekst i dansk og sprogfagene samt ordbog. **Kravet er, at prøven skal afspejle den daglige undervisning, og derfor skal eleven være vant til at bruge redskaberne.** Skolen anbefaler PC, da vi særligt til afgangsprøven har oplevet store vanskeligheder med Mac. Hvis man fastholder at bruge sin Mac, skal man være klar over, at man kan blive nødt til at bruge en almindelig PC til selve afgangsprøven.

Den daglige undervisning

Da det er tidskrævende at være ordblind, er det ofte nødvendigt med en daglig dialog med faglæreren om lektie- og læsemængden. Faglæreren tager sig tid til at finde og udpege det centrale i teksterne eller finde andre materialer, hvor det står mere tydeligt. Hvilke opgaver er de vigtigste at lave? Hvilke krav til afleveringer (længde, omfang)? Eleven har ofte gavn af skriveskabeloner og anden form for stilladsering. Man kan i det forberedende og efterfølgende arbejde med det skriftlige produkt vælge fokusområder ud. Det gør det mere overskueligt for eleven. Hellere lidt, men godt, men stil stadig krav til kvaliteten. Eleven kan bruge alternative formidlingsmuligheder (små film, indtale aflevering). Kopier skal altid OCR-scannes og sendes i god tid. Der er brug for ekstra tid, læsning via digitale bøger, skriftlighed med brug af AppWriter/tale-til-tekst i timerne/hjemme/ved test og prøver. AppWriter har tysk og engelsk ordbog samt tyske og engelske stemmer.

Eleven har brug for at udvikle en solid sproglig bevidsthed gennem kendskab til ordklasser, morfemer og sætningsopbygning. Det er vigtigt med et godt ordforråd (lyttelæsning) og genrekendskab samt kendskab til læseformer og læseforståelsesstrategier for at kunne arbejde med teksterne. Der er brug for at kende de forskellige fags ordforråd og tekststrukturer.

Nyttige hjemmesider:

www.wizkids.dk /aw.wizkids.dk (AppWriter)

www.NOTA.dk (base med skønlitteratur og skolebøger som e-bøger og lydbøger)

www.syntetisktale.dk (skolebøger lagt ud som e-bøger og lydbøger)

www.ereolenGO.dk (kommunale bibliotek med lydbøger)

www.mofibo.dk (lydbøger, betaling)

www.etlivsomordblind.dk

www.ordblindeforeningen.dk

Læsevejleder og ordblindelærer Dorthe Aspegren Bendixen, Forældreskolen september 2019